

Використання технологій штучного інтелекту для аналізу судових рішень: можливості, ризики та межі допустимості в судовій практиці

Ігор Крайнов

доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник лабораторії інженерно-технічних досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9307-580>, e-mail: iec2001@ukr.net

Юлія Панчук

старший науковий співробітник лабораторії інженерно-технічних досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8605-6029>, e-mail: expert.ryndina31071988@gmail.com

Руслан Гусейнов

старший судовий експерт лабораторії інженерно-технічних досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3021-3472>, e-mail: huseinov_ruslan@ukr.net

Досліджено сучасні підходи до використання технологій штучного інтелекту для аналізу ухвал, постанов і рішень судів. Розглянуто наявні цифрові інструменти, застосовувані для автоматизованого пошуку, класифікації та узагальнення судової практики, а також можливості їх використання суддями, помічниками суддів і учасниками судового процесу. Особливу увагу приділено питанням допустимості застосування штучного інтелекту в судочинстві, проблемам зловживання процесуальними правами, етичним обмеженням, впливу штучного інтелекту на незалежність судді й довіру до судової влади. Проаналізовано позиції Верховного Суду, міжнародні стандарти у сфері регулювання штучного інтелекту, а також судову практику, пов'язану з посиланням на результати, згенеровані штучного інтелекту. Зроблено висновок про допоміжний характер використання технологій штучного інтелекту в судовій діяльності та необхідність чіткого нормативного й етичного регулювання таких інструментів.

Ключові слова: штучний інтелект; судові рішення; судова практика; цифровізація правосуддя; суддівський розсуд; процесуальні права; правова визначеність; етика судді.

The Use of Artificial Intelligence Technologies in the Analysis of Court Decisions: Opportunities, Risks, and Limits of Admissibility in Judicial Practice

Igor Krainov, Yuliia Panchuk, Ruslan Huseinov

The abstract examines contemporary approaches to the use of artificial intelligence (AI) technologies for analysing court decisions, in particular rulings, orders, and judgments. It considers existing digital tools used for automated search, classification, and generalization of judicial practice, as well as the possibilities for their use by judges, judge assistants and trial participants. Emphasis is made on the admissibility of AI in proceedings, issues of procedural rights abuse, ethical restrictions, and the impact of AI on judicial independence and trust in the judiciary. Positions of the Supreme Court, international standards in the field of artificial intelligence regulation, and judicial practice regarding reliance on AI-generated outputs are analysed. The conclusion is drawn that artificial intelligence technologies are used as auxiliary tools in judicial activities, and that they require clear regulatory and ethical oversight.

Keywords: artificial intelligence; court decisions; judicial practice; digitization of justice; judicial discretion; procedural rights; legal certainty; judicial ethics.

Активний розвиток цифрових технологій у правовій сфері зумовлює появу нових інструментів аналізу судової практики, поміж

яких особливе місце посідають технології штучного інтелекту (далі — ШІ). У сучасних умовах ШІ дедалі частіше використовують

для обробки значних масивів судових рішень, автоматизованого пошуку релевантної практики, виявлення тенденцій у правозастосуванні та підготовки аналітичних матеріалів. Такі інструменти дають змогу істотно підвищити ефективність роботи суддів, працівників апарату судів та учасників судового процесу, водночас актуалізуючи питання меж допустимості їх використання.

Аналіз ухвал, рішень і постанов судів за допомогою ШІ ґрунтується на застосуванні алгоритмів машинного навчання та обробки природної мови, що дає змогу систематизувати судову практику, класифікувати справи за предметом спору, процесуальними питаннями або правовими позиціями суду. У практичній площині такі технології використовуються для створення аналітичних звітів, статистичних оглядів, а також для прогнозування можливих результатів розгляду справ. В Україні відповідні підходи поступово впроваджують на базі Єдиного державного реєстру судових рішень та інших електронних ресурсів.

Водночас використання штучного інтелекту в судовій діяльності не можна розглядати як заміну суддівського розсуду або механізм автоматизованого ухвалення судових рішень. Конституційні засади здійснення правосуддя закріплюють, що правосуддя здійснюють винятково суди, а судові рішення ухвалюють судді, які несуть персональну відповідальність за їх зміст і наслідки. У цьому контексті ШІ може виконувати лише допоміжну функцію, спрямовану на підвищення процесуальної економії та якості підготовки матеріалів, але не на формування остаточної правової позиції суду.

На окрему увагу заслуговує питання посилення учасників судового процесу на результати, згенеровані штучним інтелектом. Судова практика вже містить приклади, коли такі посилання суди оцінювали крізь призму принципу добросовісності й заборони зловживання процесуальними правами. Зокрема, Верховний Суд у своїх рішеннях звертав увагу на неприпустимість протиставлення правових висновків суду відповідям, сформульованим ШІ, який не має нормативного статусу та не є джерелом права [1]. Водночас

в окремих думках суддів наголошено, що само собою використання інформації, згенерованої ШІ, не можна автоматично визнавати зловживанням процесуальними правами за відсутності ознак недобросовісної поведінки [2].

Міжнародні стандарти також визнають необхідність обережного й відповідального підходу до використання ШІ в правосудді. Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію і верховенство права обумовлює обов'язок держав забезпечувати такі умови застосування ШІ, які не порушують фундаментальних прав і гарантій справедливого суду [3]. Подібні положення містить і Глобальний цифровий договір, ухвалений у межах ООН, який наголошує на необхідності підзвітності, прозорості й етичності використання цифрових технологій [4].

Етичний вимір використання ШІ також знайшов відображення в національних актах. Зокрема, Кодекс суддівської етики передбачає, що застосування суддею технологій ШІ є допустимим лише за умови, що воно не впливає на незалежність і неупередженість судді, не стосується оцінки доказів і процесу ухвалення рішень [5]. Такий підхід узгоджується з позиціями науковців, які наголошують на ризиках втрати довіри до судової влади в разі неконтрольованого використання алгоритмічних рішень [6].

Отже, аналіз судових рішень за допомогою ШІ є перспективним напрямом розвитку судової практики, який здатен підвищити ефективність правосуддя та забезпечити єдність судової практики. Водночас основними умовами його впровадження залишаються чітке нормативне регулювання, дотримання етичних стандартів, збереження провідної ролі судді й запобігання зловживанню процесуальними правами. Лише за таких умов використання ШІ може стати дієвим інструментом допомоги суду, а не чинником ризику для принципів верховенства права та правової визначеності.

Перелік джерел посилання

1. Ухвала Верховного Суду від 08.02.2024 р. Справа № 925/200/22 / Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. вебсайт. URL:

- <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639> (дата звернення: 28.01.2026).
2. Окрема думка судді Верховного Суду Вронської Г. О. від 08.02.2024 р. у справі № 925/200/22 / Там само. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117074064> (дата звернення: 28.01.2026).
 3. Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law / Council of Europe : web. 2024. URL: <https://search.coe.int> (дата звернення: 28.01.2026).
 4. Пакт майбутнього та Глобальний цифровий договір : резолюц. Генасамблеї ООН від 22.09.2024 р. / United Nations : web. 56 р. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/79/1> (дата звернення: 28.01.2026).
 5. Кодекс суддівської етики : затв. рішен. XX чергов. з'їзду суддів України 18.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
 6. Берназюк Я. Штучний інтелект як основа цифрового судочинства: помічник чи майбутній конкурент судді? / Верховний Суд : офіц. вебсайт. 12.04.2024. 36 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk.pdf (дата звернення: 28.01.2026).